

UN TEZAU MONETAR DE LA SFÎRȘITUL SEC. AL XVIII-LEA DESCOPERIT ÎN COMUNA DOBRA, JUD. DÎMBOVIȚA

de PARASCHIVA STANCU
și GEORGE TROHANI

În anul 1974 Muzeul de Istorie al R. S. România a achiziționat un număr de 15 monede de la Pogon Marin din comuna Dobra, jud. Dîmbovița. Potrivit datelor furnizate de posesor, tezaurul, ce cuprindea mai multe piese, a fost descoperit în anul 1973 în timpul unor lucrări agricole efectuate pe terenul din spatele bisericii din comună. Un număr de circa 5 bucăți s-a pierdut.

Lotul de 15 monede ce a intrat în patrimoniul M.I.R.S.R. (nr. inventar 52824-52838) este compus din monede otomane de argint emise de sultanii Abdül Hamid I (1774-1789) și Selim al III-lea (1789-1807). Piesele sînt într-o bună stare de conservare, excepție făcînd o singură monedă din care lipsește o porțiune.

Cea mai veche monedă este un ikilik bătut la Constantinopol în timpul lui Abdül Hamid I, în anul 1789, iar cea mai nouă tot un ikilik bătut la Islambol (noua denumire oficială a capitalei Imperiului otoman) sub domnia lui Selim al III-lea în 1799. Mai sînt și piese emise în anii 1790 (2 bucăți), 1791 (3 buc.), 1792 (1 buc.), 1793 (4 buc.), 1794 (1 buc.), 1795 (1 buc.) și 1798 (1 buc.).

Pentru mai bună înțelegere a componenței tezaurului am alcătuit tabelul următor care conține prezentarea fiecărei monede în parte:

Nr. crt.	Nr. inv.	Valoare	Sultan	Locul baterii	Anul hegirei	Anul domniei	Anul e.n.	Greut. g.	Diam. mm.
1	52832	Ikilik	Abdül Hamid I	Konstan-	1187	16	1789	29,9	43
2	52828	"	Selim III	iniye Islambol	1203	1	1789	25,2	41,75
3	52826	"	"	"	"	2	1790	24,5	42
4	52836	"	"	"	"	2	1790	25	42,50
5	52825	"	"	"	"	3	1791	25,4	42
6	52830	"	"	"	"	3	1791	25,3	42,50
7	52827	"	"	"	"	3	1791	25,9	41,50
8	52834	"	"	"	"	4	1792	25,6	42,25
9	52829	"	"	"	"	5	1793	25,7	42
10	52831	"	"	"	"	5	1793	24,7	43
11	52835	"	"	"	"	5	1793	25,3	42
12	52837	"	"	"	"	6	1794	24,95	43
13	52833	"	"	"	"	7	1795	25,2	42,50
14	52824	"	"	"	"	11	1799	22,95	41,25
15	52838	Yüzlük	"	Konstan-	"	10	1798	31,17	43
				tiniye					

Este prin urmare de presupus că tezaurizarea urmează o ordine cronologică sau că monedele din 1789 au putere de circulație și în 1799.

Ikilikul emis în 1789 de Abdül Hamed I are pe avers turaua sultanului, iar pe revers anul urcării pe tron a sultanului, în al cîtelea an de domnie este emisă moneda, precum și locul bătăii (Constantinopol sau Istanbul)¹. Aceeași situație o întâlnim și la piesele de aceeași valoare ale lui Selim al III-lea.

Yüzlük-ul din 1798 are pe avers, sub turaua sultanului, formula: "duriba fi Konstantanye 1203" (bătut la Constantinopol în 1203/1789). Pe revers legenda este următoarea: "sultan ul berreyni ve hakanül bahreyni essultan bin 10 (anul domniei, deci 1798) essultan" (sultanul uscaturilor, khakanul mărilor, sultan fiu de sultan)².

Ikilik-ul, monedă ce valora 80 parale, a fost pus pentru prima dată în circulație în anul 1789. Moneda cîntărea 9 carate la început, dar valoarea ei scade cu timpul, ajungînd în 1791 la 8 carate, iar în 1821 la 4 carate³. Acest lucru este relevat și de tezaurul în discuție, căci piesa cea mai grea este din 1789 de 29,9, pentru ca apoi, greutatea mergînd în ordine descrescîndă, să ajungă în anul 1799 la 22,9 g.

Yüzlük-ul ce valora 100 parale a fost bătut prima dată în 1791 de sultanul Selim al III-lea, în cadrul reformei monetare preconizate de către acesta⁴.

Atî ikilik-ul, cît și yüzlük-ul sînt multipli ai unei monede de argint bătute prima oară în 1687 de Süleiman al II-lea și adoptată ca unitate monetară în operațiunile financiare în sec. al XVIII-lea - gurușul - tradus în limbile europene prin piastru⁵. În țările române, în sec. XVII-XVIII, printre alte monede circula și cele turcești, tranzacțiile comerciale făcîndu-se după un sistem a cărui unitate era leul - arslanli gurus (piastrul cu leu) - nume dat la început talerului olandez, apoi celui bătut de Süleiman al II-lea și valorînd 40 parale⁶. În documentele vremii se înfîinește atît denumirea de taler, cît și cea de leu.

Prin urmare cele 14 piese de 80 parale și cea de 100 parale totalizează 1220 parale sau 30 lei (taleri). În cazul că și cele circa 5 piese pierdute ar fi fost asemănătoare atunci valoarea totală a tezaurului s-ar fi ridicat la 40-45 lei.

Pentru a vedea ce reprezintă această sumă la sfîrșitul sec. al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea am extras cîteva prețuri din documente emise în Țara Românească, și mai ales din județul Dîmbovița.

Asfel la 21 mai 1782 Ion fiul lui Radu Hârsu vinde preotului Oprea, fiul preotului Nedelea, din Brănești un loc de casă cu 2 taleri și jumătate⁷. La 30 ianuarie 1785 Marica Zărăfoaia împreună cu ficele ei vînd lui Iancu Glava, epitropul mănăstirii Colțea, 400 stînjeni din moșia Lungulețu cu 4 taleri stînjenu, ceea ce fac 1600 taleri⁸. La 31 iulie 1789 Niță Omeighi împreună cu feciorii lui vînd preotului Ioan un vad de dîrstă cu 6 taleri⁹. Iar la 1 aprilie 1791 Dobra, soția lui Stan Boțescu, și fiul lor Stan vînd preotului Radu din Suseni 40 stînjeni din moșie cu 30 taleri pentru a se face diacon¹⁰.

Diferența atî de mare de preț pentru un stînjenu de pămînt, pe raza aceluiași județ și pe o perioadă relativ scurtă de timp, ar putea fi în-

fluențată fie de calitatea pământului, fie de condițiile în care este nevoie vânzătorul să-și dea pământul. Nu este însă mai puțin adevărat că și prețul stînjenuului de pământ suferă la sfîrșitul sec. al XVIII-lea și începutul celui următor fluctuații însemnate. Astfel dacă în 1778 media este de 0,25 lei, în perioada 1780-1789 este de patru ori mai mare, pentru ca între 1790-1799 să fie doar de 1,5 ori mai mare, iar între 1810-1819 de 13,6 ori mai mare¹¹.

În anul 1800 domnitorul Alexandru Moruzi hotărâște ca ierbăritul să se plătească cu 24 bani pentru vita mare și cu 8 bani pentru vita mică¹². În 1796 căminăritul este în plaiul Ialomița din jud. Dîmbovița de 1 taler și 4 parale pentru butoiul cu vin¹³, iar în 1797 vinăritul este de 5 bani la vadră¹⁴. În 1800 se plătește uium la măcinat cîte 30 parale de chilă (1 chilă = 352 oca)¹⁵, văcăritul sau gostinăritul este fixat în 1798 la 2 taleri pentru vita mare și 1 leu la oca mică¹⁶ (este de observat cum apare denumirea de taler și leu - deci de fapt una și aceeași monedă).

Iată acum nartul (prețul maximal) al cîtorva alimente: în 1797 ocaia de unt costă 14 parale¹⁷ și tot în același an 160 dramuri de pîine (400 dramuri = 1 oca) costă 1 para¹⁸.

Un dascăl ce-i învăța carte pe copiii din satele de pe lîngă schitul Nămăești din jud. Muscel este plătit cu 30 taleri pe an¹⁹, iar dascălul Dimitrie de la Școala domnească primește 3 taleri pe lună²⁰.

Din cele arătate se poate observa că tezaurul descoperit, deși nu reprezintă o sumă prea mare, reprezintă totuși echivalentul a circa 10-45 stînji, leașa unui dascăl fie pe un an fie pe 10 luni, în funcție de școala unde preda etc. Se poate astfel ca acești bani să fi aparținut unui țaran cu o avere modestă sau unui mic negustor.

Ascunderea tezaurului ar putea fi pusă în legătură cu incursiunile trupelor lui Pasvan Oglu din iarna lui 1801²¹ sau poate cu anumite motive de ordin personal. Oricum, el se încadrează în seria tezanrelor de acest fel datînd de la sfîrșitul sec. al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea. Publicarea monedelor datînd din această perioadă ar aduce, ca și în cazul de față, noi date la cunoașterea mai aprofundată a circulației monetare din perioada respectivă.

NOTE

1 NURI PERE, Osmanlilar da Madeni Paralar, Istanbul, 1968, p.224, nr. 673.

2 Ibidem, p.231, nr.705.

3 H.DJ. SIRUNI, Monedele turcești în țările române, București, 1944, p.57.

4 Ibidem, p.56.

5 Ibidem, p.57

6 Ibidem, p.19

7 GEORGE POTRA, Tezaurul documentar al județului Dîmbovița, I, Tîrgoviște, 1972, p.810, doc.953.

8 Ibidem, p.826, doc.966.

9 Ibidem, p.869, doc.1001.

- 10 Ibidem, p.884, doc.1016.
- 11 MIRCEA N. POPA, *La circulation monétaire et l'évolution des prix en Valachie (1774-1831)*, Bucarest, 1978, p.108-109.
- 12 V. A. URECHIA, *Istoria românilor*, VIII, București, 1894, p.107.
- 13 Ibidem. VII, p.68.
- 14 Ibidem. p.75.
- 15 Ibidem. VIII, p.143.
- 16 Ibidem. VII, p.204.
- 17 Ibidem. p.110.
- 18 Ibidem. p.106.
- 19 Ibidem. p.34-35.
- 20 Ibidem. p.30.
- 21 Ibidem. p.78.

UN TRÉSOR MONÉTAIRE DE LA FIN DU XVIII-ÈME SIÈCLE DÉCOUVERT À DOBRA, DÉP. DE DÎMBOVIȚA

Résumé

Les auteurs présentent un groupe de 15 monnaies turques des collections du Musée d'Histoire de la R.S. de Roumanie, faisant partie d'un trésor découvert à Dobra, dép. de Dîmbovița.

Les monnaies présentées sont 14 ikiliks et 1 *gedid-yüzlük*. La plus ancienne pièce est un ikilik frappé en 1789 à Constantinople sous le sultan Abdoul Hamid I et la plus récente de même un ikilik mais frappé en 1799 à Istanbul sous le règne de Sélim III.

À la fin de l'article les auteurs font quelques références concernant la valeur intrinsèque du trésor.